

Checklist cursuskwaliteit

Een cursus van IVN-kwaliteit. Wat houdt dat in? Voor je ligt een beschrijving van wat het IVN Cursushuis ziet als een goede cursus. De kenmerken van een goede cursus worden beschreven waarbij je in de checklist kunt aanvinken of jouw cursus eraan voldoet. Heb je een idee voor een nieuwe cursus of wil een bestaande cursus bijschaven? Dan kan dit document je helpen om er een echte IVN-cursus van te maken.

IVN-cursussen gaan over natuur of over gidsenwerk

Als IVN verbinden we mensen met de natuur. Dat doen we onder andere door natuurcursussen aan te bieden, bijvoorbeeld over vogels, wilde planten, libellen of moestuinieren. Maar ook door deelnemers te leren hoe zij op hun beurt anderen mee naar buiten kunnen nemen, bijvoorbeeld als landschapsgids, natuurouder of natuurgids.

Er zijn dus cursussen over natuurinhoudelijk onderwerpen en cursussen die opleiden tot begeleider of gids. We zullen ze voor het gemak 'natuurcursussen' en 'gidsencursussen' noemen. Ze verschillen van elkaar wat betreft het onderwerp, maar ook wat betreft het leerdoel. De natuurcursussen zijn namelijk meer op kennisverwerving gericht, de gidsencursussen meer op het verwerven van vaardigheden.

Niet alle cursussen duren even lang. We maken onderscheid tussen korte, middellange en lange cursussen. Korte cursussen bestaan uit ... lessen, middellange cursussen uit ... lessen, en er is maar een echte lange cursus (van meer dan 40 lessen): de Natuurgidsenopleiding. Gemiddeld duren gidsencursussen langer dan natuurcursussen, maar dit hoeft niet altijd.

Let op: Geef je de Natuurgidsenopleiding? Gebruik dan niet deze checklist maar het document 'Waarop let de meetlat' om te checken waaraan de opleiding moet voldoen (link invoegen)?

Het leerdoel is duidelijk omschreven

Voor elke cursus moeten het leerdoel of de leerdoelen bekend zijn. De cursisten weten of kunnen na de cursus als het goed is meer dan voor de cursus. Wat zij precies hebben geleerd, dat omschrijf je in de leerdoelen.

Leerdoelen voor de cursus opstellen doe je dus door na te denken over wat je wilt dat de cursisten aan het eind van de cursus weten en kunnen. Naast kennis en vaardigheden kan ook het verwerven van een bepaalde houding een leerdoel zijn, bijvoorbeeld respectvol omgaan met de natuur.

Houd bij het opstellen van de leerdoelen rekening met de lengte van de cursus, de aanwezige voorkennis van de cursisten, het gemiddelde opleidingsniveau en de gemiddelde leeftijd. Meer uitleg over het opstellen van goede leerdoelen die aansluiten op de doelgroep vind je in de Handreiking lesgeven.

Leren gaat het best door te doen en te ervaren

Als je de leerdoelen eenmaal goed beschreven hebt, ga je kijken naar de manier waarop de cursisten deze doelen gaan bereiken. Bij IVN is leren ervaringsgericht. Wij zijn ervan overtuigd dat mensen meer leren van wat ze zelf ervaren. Daarom zetten we afwisselende werkvormen in, maken we gebruik van de zintuigen en gaan we zoveel mogelijk de natuur in.

De cursisten zelf aan de slag zetten werkt heel goed en maakt de cursus leuker om te volgen. Mensen leren vaak veel meer van wat zij zelf ontdekken dan van wat zij horen van iemand anders. Geef als docent geen lange monologen over het onderwerp, maar zet de cursisten na een korte introductie over het onderwerp in groepjes of individueel aan het werk. Suggesties voor werkvormen vind je in het *Werkvormen inspiratieboekje*.

Pas hierbij liefst zoveel mogelijk werkvormen toe waarin de zintuigen gebruikt worden. Dus waarbij de cursisten gaan kijken, voelen, proeven, of horen. Bv teken een insect na (kijken), voel aan boombast met je ogen dicht (voelen), kook met planten of paddenstoelen (proeven), luister naar vogelgeluiden (horen).

Het derde didactische uitgangspunt van IVN is: leren over de natuur gaat het beste in de natuur. Er moet daarom een goede verhouding zijn tussen binnen- en buitenbijeengkomsten. Liefst vindt minimaal 30% van de lessen buiten plaats.

Afwisselend lesmateriaal

Het lesmateriaal dat tijdens de cursus wordt gebruikt, staat ten dienste van het leerdoel en de werkvormen die worden toegepast. Soms is het zelfs helemaal niet nodig om een cursusboek aan te schaffen, maar vaak wordt een cursus er wel rijker van als er diverse lesmaterialen worden ingezet. Ook hier is afwisselen een kernwoord. De basis bestaat vaak uit een cursusboek of cursusreader. Voor sommige cursussen is er een landelijk cursusboek (link), voor andere heeft de afdeling misschien al eens iets ontwikkeld of zijn er goede handboeken te koop bij de KNNV uitgeverij. Maar denk daarnaast ook aan digitale lesmiddelen: filmpjes op Youtube, e-learning op Leer je groen (nu al noemen?), een cursusgroep op OnsIVN, apps en websites met foto's en determinatieinformatie, zelfgemaakte quiz op ... et cetera. Ten slotte zijn opdracht- en werkbladen vaak handig als er werkvormen worden ingezet. Let erop dat het materiaal dat je aanbiedt in de huisstijl van IVN is. Sjablonen, downloads en richtlijnen kun je vinden op <https://www.ivn.nl/huisstijldocumenten>.

Docentenmateriaal

Wat hebben de docenten nodig om deze cursus te kunnen geven? Houd er rekening mee dat iemand uit het team onverwachts ziek kan worden of om andere redenen uitvalt. Iemand moet dan de les kunnen overnemen. Een duidelijke beschrijving van elke les (wat doe je wanneer en wat is daarbij nodig) is dan erg handig. Ook voor jezelf is het prettig als er van elke les een beschrijving is waar je op terug kunt vallen. Zo'n beschrijving heet een lesplan. Zorg er dus voor dat niet alleen het cursusrooster bekend is, maar ook voor elke les een lesplan is. Meer informatie over het maken van lesplannen vind je in de Handreiking lesgeven. Ook kunnen ondersteunende (Powerpoint)-presentaties handig zijn. Let erop dat je deze in de huisstijl van IVN maakt (sjablonen te downloaden via <https://www.ivn.nl/huisstijldocumenten>). Voor een aantal cursussen kun je via ons.ivn.nl standaard presentaties downloaden. Even aanpassen naar jouw lesplan en je bent klaar.

Geef de cursus samen

Omdat er in IVN-cursussen de cursisten vaak aan de slag gaan in groepjes of alleen, zijn voldoende begeleiders onontbeerlijk. Zorg er daarom voor, ook in de korte cursussen, dat er naast de docent een tweede docent of assistent aanwezig is tijdens elke les van de cursus. Diegene kan dan ook zorgen voor praktische zaken als de koffie en thee tijdens de pauze, en kan invallen als de hoofddocent uitvalt. Bij middellange cursussen en lange opleidingen is een team van docenten en organisatoren een must. Minimaal 3 of 4 mensen zijn dan samen verantwoordelijk voor de cursus.

Een diploma of certificaat

Zijn de cursisten minimaal 75% van de tijd aanwezig geweest? En hebben ze de leerdoelen van de cursus behaald? Dan kun je de cursus afsluiten met een diploma of certificaat van deelname. Bij deelname aan een korte cursus krijgt een cursist meestal geen diploma of certificaat, maar bij middellange en lange cursussen is het wel aan te raden.

Bij gidsencursussen wordt een diploma uitgereikt. Diploma's zijn te bestellen bij het IVN Cursushuis (cursushuis@ivn.nl). Bij natuurcursussen wordt een certificaat uitgereikt. Certificaten kun je downloaden op OnsIVN (link invoegen).

Is iemand niet vaak genoeg aanwezig geweest, maar heeft hij toch een substantieel deel gevolgd, dan kun je diegene een bewijs van deelname geven. Ook deze zijn te downloaden van OnsIVN (link)

Evalueren

Niet alleen de cursisten willen leren, maar ook de docenten. Om jezelf steeds te verbeteren als docent heb je feedback nodig van de cursisten. Vraag aan zowel de cursisten als degenen die betrokken waren bij de organisatie wat er goed ging en wat er volgende keer beter zou kunnen. Zo blijf je de kwaliteit van de cursus verbeteren.

Tip voor simpele evaluatie

Geef aan elke cursist en aan de andere docent(en) een formuliertje met drie icoontjes met daarbij ruimte om wat bij te schrijven:

😊 Wat ging er goed?

😞 Wat kon er beter?

[lampje] Tip of suggestie

Checklist cursuskwaliteit

- De cursus is een natuurcursus of een gidsencursus
- Het leerdoel, of de leerdoelen, van de cursus is/zijn duidelijk omschreven
- Elke les worden afwisselende werkvormen ingezet,
- De zintuigen worden wordt ingezet (leren door te horen, te proeven, te voelen, te kijken).
- Minimaal 30% van de lessen vindt buiten plaats.
- Het lesmateriaal sluit aan bij het leerdoel
- Het lesmateriaal is gevarieerd.
- Voor elke les is een lesplan aanwezig
- Optioneel: Voor elke les is een Powerpoint-presentatie aanwezig
- Korte cursus? Naast de hoofddocent is er een tweede docent of assistent aanwezig.
- Middellange of lange cursus? Het cursus- of opleidingsteam bestaat uit minimaal drie mensen.
- Gidsencursus? Dan krijgen de deelnemers een diploma.
- Natuurcursus? Dan kun je de deelnemers een certificaat geven.
- Cursist heeft deel van gidsencursus of natuurcursus gemist? Bewijs van deelname.
- Houd de laatste les een mondelinge of schriftelijke evaluatie.